

Jeremias Gotthelf

De Zwarte Spin

tevens de korte verhalen:

Potjedek

De bezembinder van Rycheswyl

De aangename verrassing

in de vertaling van

Prof. Dr. L. Scharpé (†)

Ter inleiding

Professor Scharpé zaliger kon vertellen. Dat kunnen onder meer de oude bomen van Heverlee-bos en ik, zijn oude vriend, nog getuigen. Want in de midzomer, als de bosbessen rijp waren, of in het najaar, als de paddenstoelen uit de vochtige bosgrond opschoten, gebeurde het weleens dat een hele karavaan, groten en kleinen, de Schapenstraat verliet en de voormalige prachtige olmendreef introk, op zoek naar eetbare buit. Die buit was nooit erg groot, maar de buit van kilometers en vermoeyenis des te groter. Vooral de kleinste beentjes kregen meer dan ze dragen konden. En toen was het hangen en zeuren en zaniken: 'Papa, ik ben zo moe.' Maar vader wist raad. Hij pakte het slachtoffer bij de hand en stak van wal: 'D'r was 'ne keer 'ne vent' - liefst in plat Brugs - en vertelde, vertelde, het ene avontuur na het ander, uit de onuitputtelijke voorraad van geheugen en verbeelding, tot aan de Naamse poort toe.

Van vermoeyenis was geen sprake meer.

Scharpé had ook op schrift kunnen vertellen, eigen vinding, had hij het gewild. Hij heeft het niet gewild, althans niet gedaan. Hij heeft er zich mee vergenoegd innig te genieten van andermans vondsten en zijn evennaaste, kleine en grote kinderen, (niet beleedigd zijn, Davidsfondzers! Voor kinderen is het rijk der hemelen!) in zijn genot te laten delen. Scharpé las veel beroepshalve en voor zijn plezier. Hij las niet, hij verslond, onverzadigbaar. Zijn hart ging echter uit naar alles wat volkskunst was. Hij was niet voor niets een stadgenoot en bewonderaar van Gezelle. Grote-stadsromans? Niks voor hem. Pietepeuterige uiteenrafeling van liefst ziekelijke gemoedstoestanden - evenmin. Het moest geworteld zijn in het onvervalste volksleven, echt zijn, gezond, oorspronkelijk, verteld zonder omwegen, in ongekunstelde, sappige, schilderachtige volkstaal, met een stille of uitbundige lach. Als het pas gaf ook met een traan.

Vandaar zijn voorliefde voor de grote Plat-Duitsers, voor Frits Reuter, voor Brinckmann. Vandaar zijn zwak voor Hebel, voor

Ludwig, voor Auerbach, voor Jeremias Gotthelf en voor anderen van dat slag. Van schier al die lievelingen heeft hij verhalen in zijn eigen vlot Vlaams vertaald of oververteld: genoeg om er een paar jaargangen van het Davidsfonds mee te vullen.

Hier volgen nu vier vertellingen van Jeremias Gotthelf, die eigenlijk Albert Bitzius heette en honderd jaar geleden dominee was in Lützelflüh, in de buurt van Bern. En wat voor een dominee! Een grimmige Jeremias, die de wantoestanden in het volksleven, in de school, de armenzorg, de politiek, enz. niet lijdelijk kon aanzien, die noch op zijn kansel noch buiten de kerk voldoende zijn kop kon uitwerken en daarom naar de pen greep om ten minste op het papier, zonder enige bekommernis om kunst of fraaiigheid, zijn hart te luchten en zijn gal uit te spuwen. Die Jeremias echter, die niet taalde naar 'Kunst', maar alleen zijn boeren tot betere mensen en christenen wilde opvoeden, was een verteller bij Gods genade en schreef, als hij op dreef was, in een taal half Hoogduits, half boerendialect, kapittels en hele verhalen die gewoonweg meesterlijk zijn. Op dreef was Jeremias Gotthelf in zijn beroemde romans 'Uli de knecht' en 'Uli de pachter' en niet minder in enkele van zijn kortere vertellingen.

Leest, lezers, en oordeelt zelf.

J. de Cock, uitgever Davidsfonds Volksboeken

Inhoud

De Zwarte Spin

9

Potjedek

81

De bezembinder van Rychiswyl

98

De aangename verrassing

125

Over Jeremias Gotthelf 133

Over professor Louis Scharpé 135

Over het Davidsfonds 136

De Zwarte Spin

Na het feestmaal, op de boerderij, na de doop van de kleine Hans Uli, was men de benen wat gaan uitrekken om straks weer des te dapperder op de volgende gerechten te kunnen aanvallen.

Onder een van de bomen die nog bloeiden, maakte Kozijn - een bejaard profijtig boerke, dat er warmpjes in zat, en die peter was geweest - halt en zei dat het hier de beste plaats zou zijn om wat uit te rusten en een pijp aan te steken: het was koel hier, en als het vrouwvolk weer wat goeds opbracht, waren ze er kort bij. Het duurde niet lang of de jonge meter kwam ook aangewandeld, die met de andere vrouwen het plantsoen was gaan bekijken. Na meter kwamen de andere vrouwen, en de ene na de andere vleiden ze zich ook in het gras neder, na voorzichtig haar schone overrokken opgenomen te hebben, zodat de onderrokken met helrode boord zichtbaar waren.

De boom, waarrond het hele gezelschap neergezeten was, stond aan de overkant van het huis, aan de zachte glooiing van het dal. Wat het eerst in het oog viel, was het huis; over het huis heen gingen de blikken naar de andere kant van het dal, verder op naar nog menig schoon, welgesteld hof, en nog verder over groene heuvelen en donkere dalen.

‘Gij hebt een statig huis, en alles is goed aangelegd,’ zei Kozijn, ‘nu kunt gij ook in uw schik zijn, en ge hebt plaats voor alles; ik heb nooit kunnen begrijpen hoe men in een vervallen huis zolang wil blijven, als er geld en hout genoeg is om te bouwen, zoals bij u bijvoorbeeld.’

‘Plaag niet, Kozijn!’ zei de grootvader, ‘met die twee dingen staat het zo bijzonder niet. En voorts is bouwen niet plezierig, ge weet wel wanneer ge begint, maar nooit hoe het afloopt, en dit hapert of dat, het is altijd wat nieuws.’

‘Het huis bevalt mij uitnemend goed,’ zei een van de vrouwen. ‘Wij zouden ook allang een nieuw gezet hebben, maar zien altijd op de kosten. Maar als mijn man komt moet hij dit eens goed

bekijken, me dunkt ik zou in de hemel zijn hadden wij er zulk een. Maar wat ik zou willen vragen, neem me niet kwalijk, waarom staat daar, juist nevens het eerste venster, die lompe, zwarte wand-stijl, die stoort het hele uitzicht?’

De grootvader keek bedenkelijk, trok nog harder aan zijn pijp en zei eindelijk dat er tekort aan hout geweest was, ze hadden juist geen ander gehad, en in de nood en de haast hadden ze enige balken en stijlen van het oude huis gebruikt.

‘Maar,’ zei de vrouw, ‘die zwarte stijl was daarbij nog te kort, onder en boven is hij verlengd en iedere gebuur zou toch met alle plezier er een nieuwe gegeven hebben?’

‘Ja, we hebben het eigenlijk niet beter bedacht en wilden de geburen niet gedurig lastig vallen, ze hadden ons al genoeg geholpen met hout en met aanbrengen,’ antwoordde de oude.

‘Luister, vادتje,’ zei Kozijn, ‘geen kromme sprongen! Zeg eenvoudig de waarheid en maak ons geen prullen wijs. Ik heb al een en ander horen mompelen, maar nooit het fijne kunnen vernemen, het is nu een gepaste gelegenheid, terwijl het vrouwvolk met het geraad bezig is, en u zou er zo goed onze tijd mee korten; vertel ons de echte waarheid!’

De grootvader zocht nog allerlei uitvluchten, maar moest zich toch op den duur gewonnen geven; doch ze moesten vast beloven dat ze het niet zouden voortvertellen en voor zich behouden, hij hield daaraan.

‘Vele mensen hebben schrik voor zoiets in een huis, en op zijn oude dag zou hij niet gaarne zijn volk last aandoen.’

‘Telkens dat ik die stijl bezie,’ begon de eerbiedwaardige oude man, ‘vraag ik me met verwondering af hoe het wel mag gebeurd zijn dat er uit het verre oosten, waar ze zeggen dat het mensenras ontstaan is, mensen naar hier zijn gekomen en dit hoekje gevonden hebben in dit smalle dal, en ik denk dan wat die mensen, toen ze hierheen kwamen dolen of hierheen verdreven werden, allemaal moeten afgezien hebben, en wie ze wel mogen geweest zijn. Ik heb veel daarnaar gevraagd, maar niets erover kunnen te weet komen, behalve dat deze streek al van overouds bewoond is

geweest, ja dat Sumiswald al vóór Christus' tijd een stad hier moet geweest zijn; maar het staat nergens geboekt, het is echter geweten, dat de burcht voor meer dan zeshonderd jaar bestond, die nu het hospitaal is, en waarschijnlijk stond in die tijd reeds ook hier al een huis, dat met een groot deel van de streek van de burcht afhing, tienden en grondrenten daar moest betalen, en tot vroondienst* verplicht was; die mensen waren er lijfeigenen en hadden geen eigen recht, zoals ieder nu die tot zijn jaren gekomen is. De mensen waren toen zeer ongelijk. Kort bij elkander vond u lijfeigenen die het als kooplieden wél stelden en andere die onder zware, schier onmenselijke druk gebukt liepen, ja geen zekerheid hadden voor hun leven. Hun toestand hing somtijds af van hun heren; die hadden haast onbeperkte macht over hun onderhorigen, en er was niemand die voor dezen iets had kunnen doen. Wie van deze burcht afhing, moet daar op sommige tijden erger aan toe geweest zijn dan de meesters die van andere burchten afhingen. De meeste andere waren familieburgchten, gingen over van vader op zoon, de heer en het volk kenden elkander van jongs af aan, en meer dan een gedroeg zich als een vader voor zijn volk. Maar deze burcht, hier, was al vroeg overgegaan op zogezegde Duitse ridders, en hij die hier het bevel voerde, noemden ze de graaf. Die graven wisselden af, nu eens was het een uit Saksen, dan een uit Zwaben; zo ontstond er geen verkleefdheid, en elk kwam hier met de zeden en gebruiken uit zijn eigen land.

Eigenlijk moesten die Duitse ridders in Polen of in Pruisen de heidenen bekampen, en daar, ofschoon ze een geestelijke orde vormden, werden ze gewoon zelf haast als heidenen te leven, en ze gingen met de andere mensen te werk alsof er geen God in de hemel was, en als ze dan naar huis kwamen, dachten ze nog altijd dat ze onder de heidenen waren, en voerden het oude leventje voort. Want zij, die na het afmattende krijgsleven onder de wilde heidenen wat op hun verhaal wilden komen, of van hun wonden moesten genezen, of op verhaal moesten komen, kwamen naar

* vroondienst = middeleeuwse aanduiding van (gratis te verrichten) herendienst door de horige boeren

de burchten van de orde in Duitsland en in Zwitserland en elk leefde daar naar zijn eigen zin. Een van de ruwste graven moet Hans van Stoffelen geweest zijn, uit Zwabenland, en het moet onder hem gebeurd zijn wat ik, naar de overlevering die in onze familie bestaat, te vertellen heb.

Deze Hans van Stoffelen kreeg in de kop ginder-achter op het Beergehege een grote burcht te bouwen: ter plaatse waar men, nu nog, als er zacht weer op handen is, de burchtgeesten hun schatten ziet zonnen, daar stond ze. De ridders bouwden anders hun burchten gewoonlijk boven de wegen, zoals de herbergen langs de straten opgericht worden; in het ene geval gelijk in het ander om de mensen te kunnen uitplunderen, ofschoon anders. Waarom echter de ridder op die ruige, afgelegene top, te midden van de woestenij een burcht wilde, weten we niet genoeg, hij wilde er een, en de boeren van de burcht moesten ze bouwen. De ridder vroeg niet hoe het stond met de veldarbeid, niet of het de tijd om te hooien of om te oogsten was, of om te zaaien. Zo en zoveel gespannen moesten rijden, zo en zoveel handen moesten arbeiden, op zulk en zulken tijd moest de laatste daktegel gelegd en de laatste nagel geklopt zijn. Daarbij schonk hij geen tiende garve, geen gemet grondcijs, geen Vastenavond kip, ja niet eens een Vastenavond ei; barmhartigheid kende hij niet, de noden van de arme mensen waren hem onbekend. Hij spoorde ze aan op heidense wijze met slaan en schelden, en als er een moede werd, zich langzamer repte of wat uitrusten wilde, dreef de voogd hem terug met de zweep, zonder mededogen voor ouderdom noch voor zwakheid. Waren de woeste ridders op de burcht, dan schepten ze hun vermaak erin hun zweep te doen knallen, en ze sarden ook anders nog de arme lieden zoveel ze maar konden.

De burcht stond er eindelijk, met muren van vijf ellen dik, niemand wist waarom hij daarboven prijkte, maar de boeren waren blij dat hij er stond, als hij er toch moest staan, dat de laatste nagel geklopt was en de laatste daktegel gedekt.

Ze veegden het zweet van hun voorhoofd, zagen treurig naar hun eigen land, en bevonden al zuchtend hoezeer alles ten achter

was door die vermaledijde bouw. Ze hadden echter nog een lange zomer voor zich, en God ginder boven, en schepten moed, en dreven krachtig de ploeg en troostten vrouw en kind, die zware honger geleden hadden en wie de arbeid een nieuwe kwelling toescheen.

Maar ze hadden ternauwernood de ploeg in het land gezet, of daar kwam tijding dat al de boeren op een bepaalde avond te gestelder ure naar de burch van Sumiswald moesten opkomen. Ze waren geslingerd tussen vrees en hoop. Ze hadden weliswaar nog niets goeds ondervonden van de tegenwoordige burchtridders, niets dan boosheid en hardvochtigheid, maar het scheen hun billijk dat de heren voor hen iets zouden doen wegens de ongehoorde vroondienst, en daar ze dat meenden, dachten velen dat de heren het ook zouden menen, en hun die avond een geschenk geven of van een last ontheffen.

Op de gestelde avond waren ze allen daar op tijd en stond, met een kloppend hart, doch moesten lang blijven wachten in het voorhof, tot spot voor de knechten. Die knechten waren ook in Heidenland geweest. Bovendien zal het er in die tijd toegegaan zijn als nu, dat ieder herenknechtje van zes stuivers gezeten boeren meent te mogen verachten en beschimpen.

Eindelijk werden ze naar de ridderzaal geroepen. De zware deur ging open. Binnen zaten, rond de zware eiken dis, de zwartbruine ridders, met kwade honden aan hun voeten, en bovenaan zat de heer van Stoffelen, een wilde, woeste man, met een kop als een foedraal, ogen als ploegraderen en een baard als de maan van een oude leeuw. Geen wilde de eerste binnengaan, de een stiet de ander naar voren. De ridders moesten lachen, dat de wijn uit de drinkhorens spatte, en de honden sprongen wild vooruit; want als honden sidderende leden zien menen zij dat die van jachtwild zijn. De boeren waren beklemd, zij wensten maar enkel weer thuis te zijn, de een verstak zich achter de ander. Toen de ridders en de honden eindelijk zwegen, verhief de heer van Stoffelen zijn stem, en ze klonk als uit een eeuwenoude eik: 'Mijn kasteel is voltrokken, maar iets ontbreekt nog, de zomer komt en er is boven geen

lommerdreef. Binnen de tijd van een maand zult gij mij er een planten, honderd volwassen beuken nemen uit de Munneberg, met wortelen en takken, en ze overplanten op Beergehege, en ontbreekt er een, dan zult gij het uitboeten met goed en bloed. Beneden staat er drank en kost gereed, maar morgen moet de eerste beuk op Beergehege er staan.'

Toen er een hoorde van drank en kost, dacht hij dat de ridder genadig was en goedgeluimd, en hij begon te praten van hun nodig werk, en van de honger van vrouw en kind, en dat dat karwei beter schikte voor 's winters. Van toorn begon toen de kop van de ridder te zwellen en te zwellen, en zijn stem stormde als de donder uit een rotskloof, en hij riep uit dat zij overmoedig werden zodra hij zich genadig toonde.

'In Polenland,' zei hij, 'kussen ze u de voeten, als ge hun het blote leven schenkt, zij hier hadden kind en vee, huis en land, en waren nog niet tevreden. Maar ik zal u gedweeër maken, en makker, zowaar ik Hans van Stoffelen ben, en indien binnen de tijd van een maand de honderd beuken er niet staan, laat ik u zodanig afzweepen dat er geen plek van een vingerbreed nog gaaf is aan geheel uw lijf, en uw vrouwen en kinderen werp ik voor mijn honden.'

Geen enkele dorst nog een woord tegenspreken, maar geen enkele ook verlangde nog naar drank en kost; ze drongen elkan- der, zodra het woeste bevel gegeven was, naar buiten, en ieder wilde de eerste zijn, en de donderstem van de ridder hoorden ze nog op hen roepen, onder het schateren van de andere ridders, het spotten van de knechten en het huilen van de rekels.

Aan de draai van de weg, toen ze vanuit de burcht niet meer konden gezien worden, gingen zij langs de kant van de baan zitten, en weenden bitter; geen die de anderen nog kon troosten, geen die de moed nog had tot gerechte toorn, want nood en druk hadden hun moed vernietigd, zodat ze niet eens nog konden gram zijn, enkel nog konden jammeren. Meer dan drie uren ver zouden ze over ongebaande wegen de beuken moeten aanvoeren, met wortelen en takken, de steile berg op, en nevens deze berg

stonden zovele schone beukenbomen, die ze moesten laten staan! Op de tijd van een maand moest het werk voltrokken zijn, twee dagen achtereen zouden ze telkens drie, en de derde dag telkens vier bomen moeten slepen door het lange dal, de steden berg op, met hun afgebeuld vee. En dat in de maand mei, als de boer zich moet reppen op zijn veld, en dat hij er schier dag en nacht niet van weg mag, wil hij brood en kost hebben voor de winter.

* * *

Terwijl ze daar zo radeloos zaten te wenen, dat geen één een ander dorst bezien, zelf overstelpt door zijn eigen jammer, en dat geen een naar huis dorst de jammerboodschap overbrengen naar vrouw en kind, stond plots voor hen, zonder dat zij wisten vanwaar hij kwam, lang en schraal van gestalte, een groene jagersman. Op zijn zwierig baret wuifde een rode veer, in het donkere gelaat vlamde een lichte, rossige baard, en van tussen de dunne lippen van de mond, die als een spelonk in de rotsen, tussen de overwelfing van de gebogen neus en de uitpriemende kin, zijn groeve tekende, klonk het: 'Wat scheelt er, brave mensen, dat gij daar zo zit te misbaren, om de stenen in de grond te vermurwen, en de takken van de bomen te klagen?' Zo vroeg hij tot tweemaal toe, en tot tweemaal toe was er niemand die hem antwoord gaf.

Het donkere gezicht van de groene werd nog somberder, zijn baardje vlamde nog rossiger, het scheen te knetteren en te sprankelen als brand in dennenhout; de lippen werden nog scherper tegen elkaar gedrukt, scherp als een pijlpunt, en gingen dan weer vaneen, en innemend en vriendelijk klonken de woorden: 'Maar, brave lieden, wat baat het u daar zo te zitten jammeren? Jammert tot er een nieuwe zondvloed komt, of totdat de sterren uit de hemel vallen; dat zal u waarschijnlijk weinig vorderen. Maar als er zijn die vragen wat er scheelt, die het goed voorhebben met u, die u misschien zouden kunnen helpen, dan moet ge toch antwoord geven in de plaats van te wenen, en spreken met verstand, dat ware beter.'

Toen schudde een oude man het witte hoofd: ‘Neem het niet kwalijk,’ sprak hij, ‘maar wat ons doet wenen kan geen jagersman ons afnemen, en als het hart eenmaal tot barstens toe vol is met wee, wordt het stom.’

De groene schudde toen ook zijn spitse kop en sprak: ‘Vader-tje, dat is niet onwijs gepraat, maar toch is het zo niet. Sla wat ge wilt, een steen of een boom, en het geeft geluid, het klaagt. Aldus dient ook de mens zijn klacht te uiten, dient alles zijn klacht te uiten, dient zijn klacht te uiten tegen de eerste de beste. Ik ben maar een jagersman, wie weet of ik geen flink gespan bezit, om hout en stenen, beuken en dennen te vervoeren?’

Toen de arme boeren het woord gespan hoorden, sloeg dat allen aan het hart, glom het als een vonkje van hoop, en alle ogen staarden naar hem, en de oude opende de mond nog wijder. ‘Het is niet altijd geraadzaam,’ zei hij, ‘aan de eerste de beste te zeggen wat een het hart drukt.’ Maar aangezien ze wel merkten dat hij het goed met hen meende, mochten ze wel weten dat hij ze misschien wel zou kunnen helpen, en dat ze dus ook voor hem niets moesten verzwijgen. Ze hadden meer dan twee jaar lang zo veel geleden onder het bouwen van de nieuwe burcht, er was in het hele gebied geen enkel gezin dat niet in diepe ellende verkeerde. Ze hadden nu eindelijk eens adem geschept, hopen de dat ze de handen vrij zouden hebben om voor hun eigen te werken, hadden met nieuwe moed de ploeg naar het veld gebracht, en zo pas had de graaf hun bevolen, op de tijd van één maand, een nieuwe lommerdréef te planten op zijn burcht, met beukenbomen van de Muneberg. Hoe ze dat zouden kunnen op de gestelde tijd met hun afgebeulde beesten, wisten ze niet, en dan, als ze slaagden, wat zou het baten? Ze zouden het land niet meer kunnen bestellen en van honger moeten vergaan, als ze al voordien niet vergaan waren bij het onmenselijke werk. Zulk een boodschap mochten ze niet naar huis melden, om de vroegere ellende niet te verzwaren nog door de nieuwe.

De groene trok daarbij een meewarig gezicht, hief dreigend zijn lange, schrale, zwarte hand naar de burcht op, en viel uit in

dreigementen tegen zulk een wraakroepende dwingelandij. Hen zou hij bijstaan. Zijn paardenspan - in heel het land was er zulk geen - zou van de Kerkeberg, deze kant uit van Sumiswald, al de beukenbomen, zoveel ze er konden heenbrengen, naar Beergehege voor hen voeren, ten spijt van de ridders, en tegen matig loon.

Bij dit onverwacht aanbod hieven de arme lieden het hoofd op. Kon er afspraak getroffen worden over het loon dan waren ze gered, want tot aan de Kerkeberg konden zij de beuken voeren zonder hun veldarbeid te moeten verzuimen, en ten onder te gaan. Daarom zei de oudste: 'Spreek dus, zeg wat gij verlangt, opdat wij het eens kunnen worden.' Waarop de groene een sluw gezicht zette; het knetterde in zijn baardje, en als met slangenblikken fonkelden zijn ogen hen aan, en zijn beide mondhoeken vertrokken tot een gruwelijke grijnslach, toen hij de lippen opende en zei: 'Zoals ik gezegd heb, eis ik niet veel; enkel en alleen een ongedoopt kind.'

Dit woord snokte door de mannen als een bliksemflits, er viel hun een schaal van de ogen, en ze stoven uiteen als kaf in een wervelwind.

De groene lachte met zulk een gillend geluid dat de vissen naar onder schoten in de beek, dat de vogels zich in het donkere struikgewas gingen verschuilen, en de veer op de hoed wiegde ijselijk, en het baardje ging op en af.

'Bedenkt het goed, of zoekt raad bij uw vrouwen, de derde nacht die komt vindt ge mij hier terug!' riep hij de vluchtende achterna met een gillende stem, zodat de woorden in hun oren bleven trillen als weerhaakpijlen in het vlees.

Christine

Bleek en ontroerd tot in de ziel, en sidderend over al hun ledematen, stoven de mannen naar huis. Geen zag om naar een ander, zou, om geen goed ter wereld, hebben durven omzien. Toen ze haar mannen zo ontdaan zagen aankomen, verstoord als duiven die voor de klamper naar het slag vluchten, drong met hen de schrik alle woningen binnen, en de vrouwen beefden allen bij de tijding die de mannen zodanig geschokt had.

Vol angstige nieuwsgierigheid slopen ze achter haar mannen, totdat ze met dezen alleen waren en heimelijk en in vertrouwen met hen konden spreken. Toen moest iedere man aan zijn vrouw vertellen wat ze op de burcht vernomen hadden; ze moesten vertellen wie hun verschenen was, en wat die had voorgesteld. Nameloze angst beving toen de vrouwen, over berg en dal klonk haar gejammer, het was alsof de boze van elk haar eigen kind opgeëist had.

Een enkele vrouw deed niet als de andere. Dat was een gruwelijk hardvochtige, ze was van elders hier op dit hof gekomen. Ze had wilde, donkere ogen, en kende geen schrik noch voor God noch voor de mensen. Ze was al kwaad geworden omdat de mannen niet ronduit het bevel van de ridders hadden afgewezen. Ware zij erbij geweest, ze had hun wat gezeid, zei ze. Als ze hoorde van de groene en van zijn voorstel, en hoe de mannen gevluht waren, werd ze woedend en schold ze lafaards, en dat ze tegenover de groene niet kloeker waren geweest; hij zou het dan waarschijnlijk met een ander loon ook gesteld hebben, en vermits het arbeid was voor de burcht kon het immers hun ziel niet deren als de duivel hem verrichtte. Ze was nijdig tot in de ziel dat ze er niet bij was geweest, al ware het ook maar geweest om de duivel eens te zien en te weten wat voor een kerel die was. Daarom weende deze vrouw niet, maar sprak in haar verbittering harde woorden tegen haar eigen man en tegen al de andere mannen.

De volgende dag, toen het luide jammeren verstild was tot gedempt weeklagen, zaten de mannen vergaderd, raad zoekend en